

Nicolaas Olivier (1808-1869) keldergraf 177, vak B
Minister van justitie en financiën in kabinet Thorbecke II

Personalialia

Geboren: 1 augustus 1808 te Utrecht

Zoon van: Nicolaas Olivier en Wilhelmina Wendelina Pranger

Gehuwd met: Adelaïde Jacqueline Bogaers op 2 januari 1845 te Rotterdam

Geertruida Anna Jacoba Bogaers op 28 oktober 1858 te Rotterdam

Overleden: 12 november 1869 te 's-Gravenhage

Begraven: 16 november 1869

Samenvatting

Nicolaas Olivier werd op 1 augustus 1808 in Utrecht geboren als oudste van een drietal kinderen. Na het gymnasium te 's-Gravenhage gaat hij van 1827 tot 1830 in zijn geboorteplaats Utrecht Romeins en hedendaags recht studeren. Daarna stapt hij over naar de Universiteit van Leiden, waar hij dezelfde studie volgt en in 1835 afsluit met een promotie, die het predicaat *magna cum laude* krijgt.

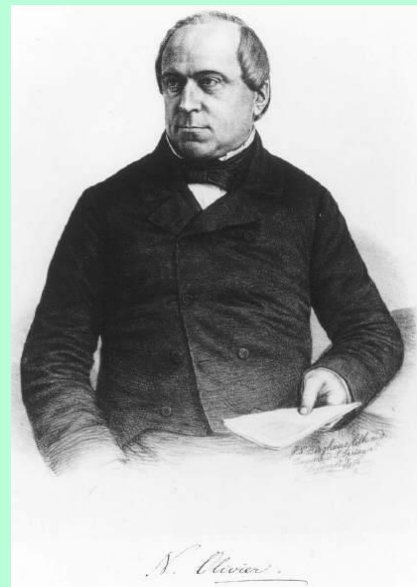
Hierna is hij tussen 1835 en 1848 advocaat in Leiden, tevens journalist en redacteur van het juridisch tijdschrift *Themis*. Olivier werkt ook voor de Arnhemse Courant, eerst als redacteur, later als hoofdredacteur

In 1848 wordt hij politiek actief. Eerst in Leiden, waar hij raadslid is en tussen 1855 en 1862 wethouder. In 1858 wordt Olivier lid van de Tweede Kamer en in 1862 minister in het kabinet Thorbecke II. Dit duurt tot 1866, waarna hij nog tussen 1866 en zijn overlijden in 1869 terugkeert in de Tweede Kamer.

Olivier heeft ook wetenschappelijke en juridische aspiraties. Koning Willem III verhindert tot tweemaal toe zijn benoeming tot raadsheer in de Hoge Raad. Zowel de universiteit van Leiden als die van Groningen staan een hoogleraarschap niet toe. De reden hiervoor zijn Oliviers eerdere publicaties in de Arnhemsche Courant, die in diverse kringen, met name conservatieve, veel weerstand opriepen.

Olivier trouwt begin 1845 met Adelaïde Jacqueline Bogaers. In november van dat jaar wordt een zoon geboren, die na drie dagen overlijdt. Zijn vrouw overlijdt korte tijd later eveneens. In 1858 trouwt Olivier met zijn schoonzus Geertruida Anna Jacoba Bogaers. Dit huwelijk blijft kinderloos.

In 1869 overlijdt Nicolaas Olivier op 61-jarige leeftijd onverwacht.

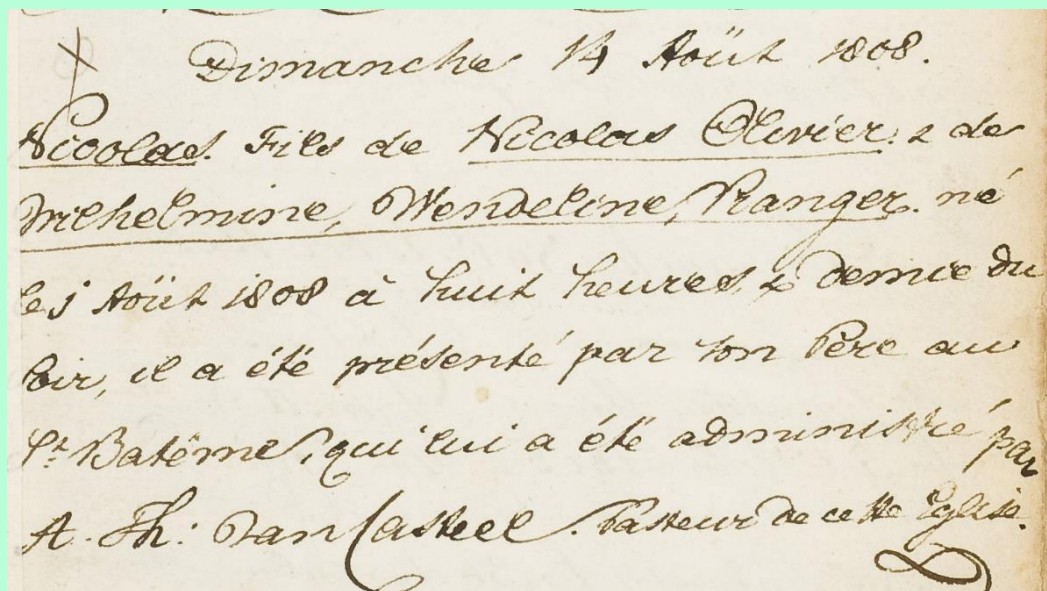

Nicolaas Olivier

Volledige versie

Afkomst en opleiding

Nicolaas Olivier wordt op 1 augustus 1808 in Utrecht geboren als oudste van de drie kinderen van Nicolaas Olivier (1787-1830) en Wilhelmina Wendelina Pranger (1789-1854). Hij heeft een drie jaar jongere zus, Henriëtte Wilhelmina (1811-1902), en een twaalf jaar jongere broer, Willem Christiaan Daniël (1820-1885), een nakomertje in het gezin. Op 14 augustus 1808 wordt Nicolaas jr. in de Waalse kerk te Utrecht gedoopt.

Doopakte Nicolaas Olivier (14 augustus 1808)

In 1808 zijn de Nederlanden bezet door de Fransen en werkt vader Nicolaas op het Departement van Justitie. In 1816 wordt hij daar secretaris en in 1823 secretaris-generaal. Op 11 mei 1830 overlijdt Nicolaas sr. op 43-jarige leeftijd in Den Haag.

Nicolaas jr. gaat na zijn middelbare school te Den Haag in 1827 in Utrecht rechten studeren. In 1830 stapt hij over naar de Universiteit van Leiden, waar hij op 27 juni 1835 magna cum laude promoveert op een rechtshistorische dissertatie, getiteld *De Theodosii magni constitutionibus*. Hoewel een publicatie over het zeerecht op zijn naam staat (*Het zeerecht van vroegen en lateren tijd*, 1831), hebben vooral het Romeins recht en het staatsrecht zijn belangstelling. Olivier is de meest geliefde leerling van de hoogleraar Thorbecke en na diens huwelijk in 1836 ook de vaste huisvriend en vertrouweling.

Advocaat, repetitor, publicist en hoofdredacteur van de Arnhemsche Courant

Meteen na zijn promotie vestigt Olivier zich te Leiden als advocaat. Daarnaast is hij als repetitor werkzaam. Als publicist trekt hij in 1837/1838 de aandacht met enkele strenge recensies in de trant van zijn leermeester Thorbecke.

Met A. de Pinto en D.H. Levyssohn is hij oprichter en tot 1854 redacteur van *Themis*, een juridisch tijdschrift. Hierin publiceert Olivier tussen 1839 en 1847 zeven artikelen en - tot en met 1851 - dertien recensies. Op voorspraak van Thorbecke wordt hij in januari 1842 hoofdredacteur van de *Arnhemsche Courant*. Onder aanvoering van

Olivier, die vanuit Leiden de staatkundige hoofdartikelen schrijft, voert deze liberale krant vinnige oppositie tegen de regering, in het bijzonder tegen de ministers van Financiën en Justitie J.J. Rochussen en F.A. van Hall, en tegen de Amsterdamse 'coterie- en transactiegeest'.

Ook gematigd-liberale organen als het *Algemeen Handelsblad* en *De Tijdgenoot*, het blad van jhr. J. de Bosch Kemper, wordt geregeld de les gelezen. Olivier redigeert zijn krant zozeer naar Thorbeckes geest dat velen er de hand van Thorbecke zelf in menen te zien. De heftige aanvallen op het tijdelijk ministerie-Schimmelpenninck in april-mei 1848 geven nieuw voedsel aan deze vermoedens.

Na het overlijden van de uitgever C.A. Thieme, in oktober 1847, wordt Olivier samen met J. Kneppelhout mede-eigenaar van de Arnhemsche Courant. Zeker tot 1849 blijft hij hoofdartikelen schrijven. Al die tijd woont Olivier in Leiden: tussen 1837 en 1845 op het Rapenburg, na zijn huwelijk een jaar op het Steenschuur (nr. 13) en vanaf 1846 op de Breestraat. Daar is zijn eerste adres nr. 95 (waar in de 20ste eeuw de juwelier Van Rossum du Chattel en Driessen zat) en na zijn tweede huwelijk verhuist hij naar nr. 84 (waar later het bekende restaurant 'In Den Vergulden Turk' werd gevestigd).

Breestraat 95 (ca. 1970)

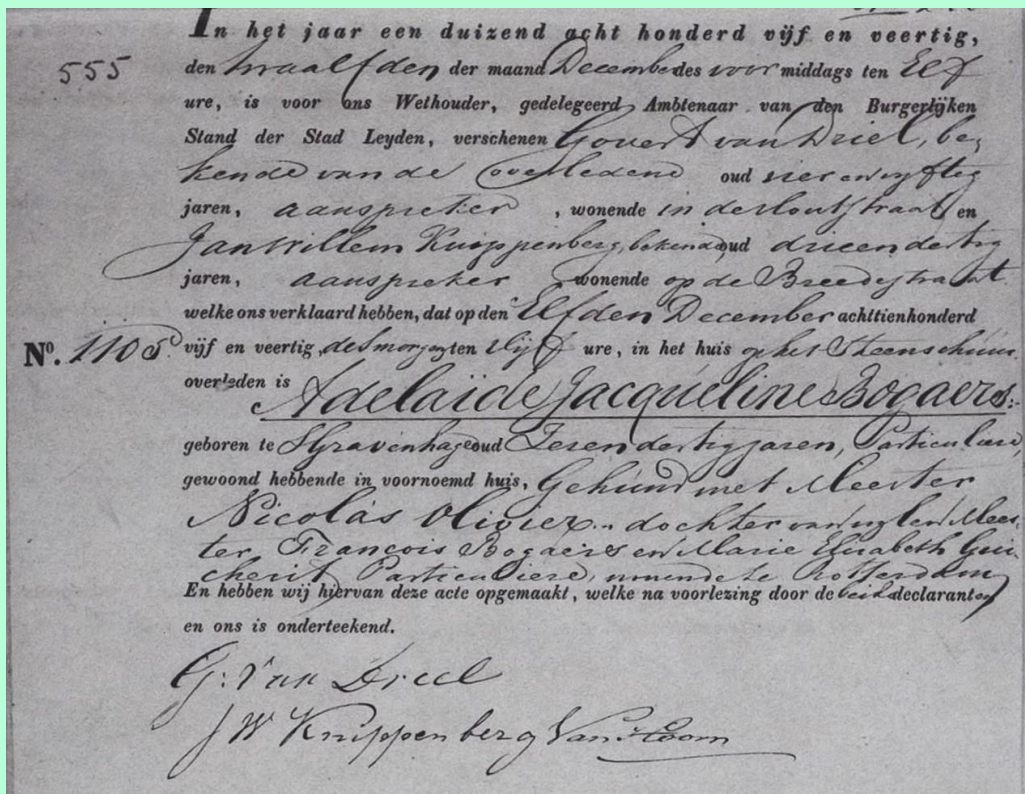

Breestraat 84 (ca. 1920)

Huwelijk en overlijden van zontje en echtgenote

Op 2 januari 1845 trouwt Nicolaas Olivier in Rotterdam met de Adelaïde Jacqueline Bogaers (1809-1845). Op 22 november van datzelfde jaar wordt op het Rapenburg een zoon geboren die net als zijn vader en grootvader de naam Nicolaas krijgt. De bevalling verloopt niet goed en drie dagen later overlijdt de jonge Nicolaas. Op 29 november wordt hij op de begraafplaats Groenesteeg ter aarde besteld in keldergraf 177, een graf dat diezelfde dag door vader Nicolaas is gekocht. Ook de moeder heeft de bevalling nauwelijks overleefd en overlijdt op 11 december 1845. Vier dagen later

wordt zij in hetzelfde graf begraven. In het jaar 1845 is er dus veel gebeurd in het leven van onze hoofdpersoon.

Overlijdensakte echtgenote Adelaïde Jacqueline Bogaers

Politicus

Olivier wordt ook actief in de politiek. Hij is medeoprichter van het 'Zaterdaggezelschap', dat vanaf november 1846 onder leiding van Thorbecke wekelijks bijeenkomt en zich actief met de politiek in Leiden bemoeit. Olivier is tevens lid van de Leidse afdeling van de liberale Amstelsociëteit.

In het conflict tussen het stadsbestuur en de Hervormde Gemeente over de zogeheten Huiszittenhuiskwestie (in juni 1848 werd de Kerkeraad door de politie uit het gebouw verwijderd) spelen Thorbecke en Olivier een hoofdrol. Ook bij de eerste rechtstreekse Tweede Kamerverkiezingen in november 1848 treedt Olivier op als Thorbeckes rechterhand. Vooral door zijn toedoen wordt de centrale verkiezingscampagne van de Amstelsociëteit getorpedeerd en komt het bondgenootschap tussen Thorbecke en het katholieke verkiezingscomité tot stand. Op 5 februari 1849 wordt Olivier benoemd in de commissie van onderzoek naar de verbindbaarheid van nog bestaande Franse wetten en verordeningen.

Johan Rudolph Thorbecke

Afgewezen voor diverse functies, maar uiteindelijk toch genoegdoening

Koning Willem III

Als Thorbecke eind 1849 minister wordt, beëindigt hij op eigen verzoek zijn hoogleraarschap rechtsgeleerdheid aan de Leidse universiteit. Thorbecke ziet Olivier - die al door de curatoren van de universiteit in 1848 was gepasseerd om Tydeman op te volgen - graag als zijn opvolger. Maar de curatoren weigeren ook nu weer de benoeming van Olivier als hoogleraar. De reden hiervoor is dat Olivier, in zijn rol als hoofdredacteur van de *Arnhemsche Courant*, Lodewijk Caspar Luzac, een van de curatoren en tevens minister van Binnenlandse Zaken, zwaar had aangevallen.

Om dezelfde reden weigert koning Willem III tot tweemaal toe, in 1851 en 1852, om Olivier te benoemen tot raadsheer in de Hoge Raad, hoewel de Kamermeerderheid hem beide keren als eerste op de voordracht plaatst

Een ministersfunctie of een zetel in de Raad van State is voor de koning eveneens onaanvaardbaar. Ook een Gronings professoraat wordt Olivier in 1857 onthouden. Naar eigen zeggen houdt men hem voor 'een rouge van de ergste soort'.

In 1853 is Olivier een der oprichters van de Leidse kiezersvereniging 'Grondwet en Koning' en van de Vereeniging van Constitutionelen, die de liberale krachten in het land wil bundelen. Bij de Kamerverkiezingen in het district Leiden blijken de liberalen overigens kansloos tegen het overwicht van conservatieve en antirevolutionaire plattelandskiezers.

Zijn tussentijdse verkiezing in Rotterdam in april 1858, om de plaats in te nemen van P.P. van Bosse die minister van Financiën wordt, dankt hij vooral aan de steun van de *Nieuwe Rotterdamsche Courant*, waarvan zijn zwager D.J.F. Bogaers commissaris is. Deze overwinning betekent voor hem een persoonlijke genoegdoening na jaren van uitsluiting voor diverse functies. Van 13 april 1858 tot 1 februari 1862 heeft Olivier zitting in de Tweede Kamer.

In deze Tweede Kamer voert hij niet vaak het woord. Maar als hij dat doet, dan zijn Oliviers redevoeringen ter zake en gaan deze vaak over belangrijke kwesties. Meestal zijn dit juridische, staatsrechtelijke of financiële onderwerpen. Hij spreekt vlot, uit het hoofd en sierlijk. Olivier heeft geen enkele moeite om zijn gedachten goed te verwoorden.

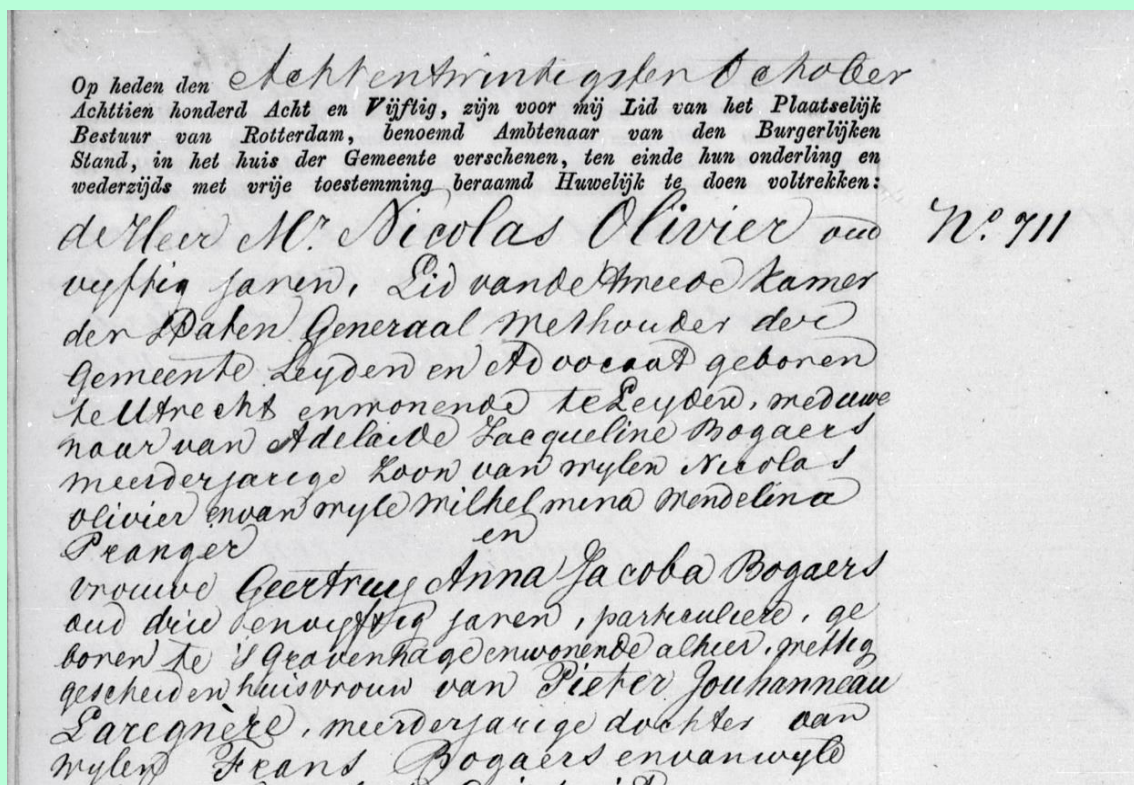
Gemeenteraad Leiden en overige maatschappelijke functies

Tussen 17 oktober 1851 en 4 september 1855 is Olivier lid van de gemeenteraad van Leiden en vanaf 4 september 1855 tot 1862 wethouder van financiën. In april 1858 wordt hij lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal en combineert Olivier dit lidmaatschap met zijn wethouderschap tot zijn benoeming als minister in 1862.

Olivier heeft jaren lang diverse maatschappelijke functies: lid van het Bureau van Consultatie (1842-1861), lid van de Raad van Toezicht en Discipline (1846-1861), regent van het Caecilia Gasthuis en van het Minnehuis aan de Kaarsenmakersstraat (beide van 1849 tot 1861). Daarnaast was hij lid van de Schutterij (1840-1861). En deken van de Raad van Toezicht en Discipline van de Orde van Advocaten (1846-1861). Voor zijn politieke en maatschappelijke verdiensten werd Olivier in 1866 benoemd tot Commandeur in de Orde van de Nederlandse Leeuw.

Tweede huwelijk

Op 28 oktober 1858 trouwt Nicolaas Olivier te Rotterdam met Geertruida Anna Jacoba Bogaers (1804-1876), een oudere zus van zijn eind 1845 overleden eerste echtgenote. Het huwelijk blijft kinderloos.

Huwelijksakte Nicolaas Olivier en Geertruida Anna Jacoba Bogaers

Minister (1862-1866)

Op 31 januari 1862 wordt Olivier benoemd tot minister van Justitie in het tweede Kabinet Thorbecke. Hij is tevens belast met het beheer van de zaken der Hervormde en andere erediensten, behalve die der Rooms-Katholieken. Na het aftreden van minister Betz, wordt hij tevens minister van Financiën ad interim, van 27 november 1865 tot 10 februari 1866.

Als minister brengt Olivier weinig tot stand. Zijn wetsvoorstel tot afkoop der tienden wordt door de Eerste Kamer verworpen, al is dat niet aan Olivier te wijten, die het voorstel uitstekend verdedigt. De organieke wet op de rechterlijke organisatie van zijn voorganger Godefroi is door het Kabinet Thorbecke II nooit ingevoerd. Oliviers eigen voorstellen halen het Staatsblad niet eens.

Wel brengt hij in 1864 een wet tot stand over bepalingen voor het geval van wanbetaling van strafrechtelijke boetes. Als tijdelijk minister van Financiën regelt Olivier de wet inzake de heffing der grondbelasting in Limburg. Ook dan geeft hij als minister van financiën op uitstekende wijze uitleg over dit voorstel. De aanvaarding van dit voorstel betekent dat per 1 januari 1869 een einde komt aan de voor Limburg gunstige regeling over grondbelasting.

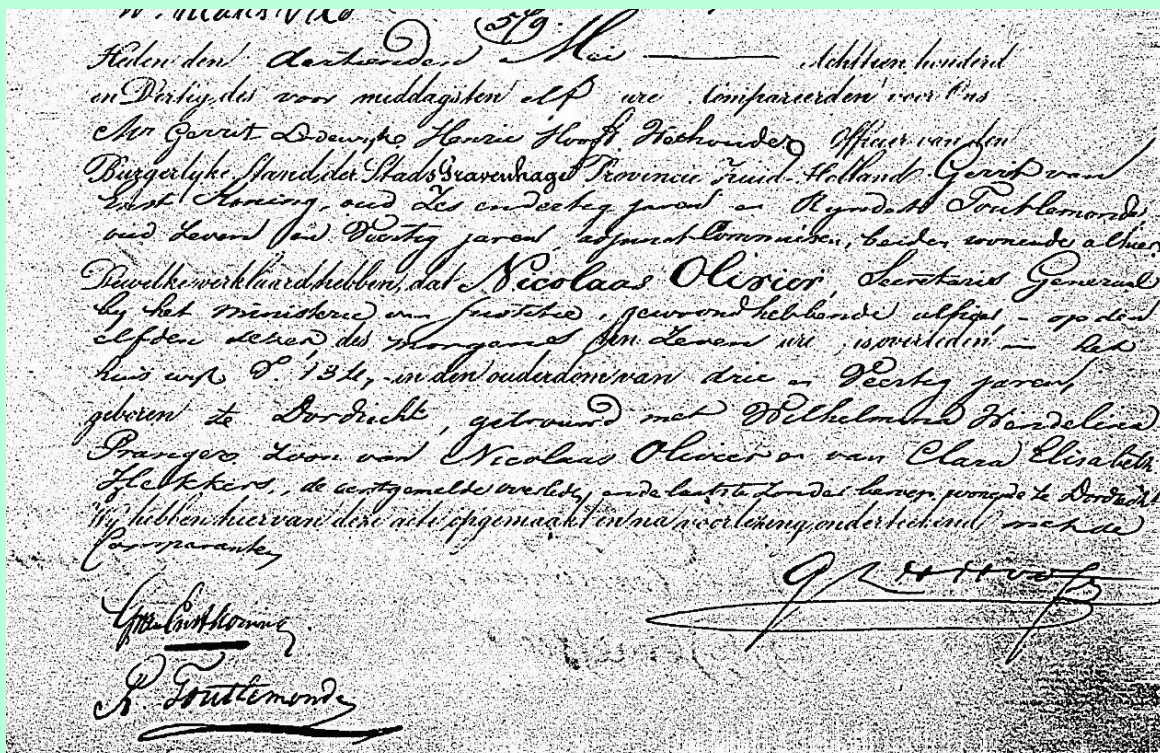
Op 10 februari 1866 treedt hij samen met Thorbecke uit het kabinet vanwege een geschil met de collegaministers over de toekomst Nederlands-Indië. Thorbecke en Olivier huldigen het liberale standpunt dat Indië op den duur zelfstandig moet worden.

Daarna is Olivier nog korte tijd lid van de Tweede Kamer: van 18 september tot 1 oktober 1866 (voor het kiesdistrict Alkmaar) en tussen 20 april 1869 en zijn overlijden op 12 november van dat jaar (voor het kiesdistrict Zuidhorn). Dit laatste is opmerkelijk voor een niet-Groninger; op voordracht van Thorbecke wordt hij toch benoemd.

Olivier is Thorbeckes meest vertrouwde vriend en in het kabinet een enorme steun voor hem. Politiek zijn beiden even onverzettelijk, maar in andere zin vullen zij elkaar goed aan: Olivier mist de visie van Thorbecke, maar kan beter met mensen omgaan. Er wordt wel gezegd dat Olivier Thorbeckiaanser is dan Thorbecke zelf. Thorbecke ziet in Olivier zijn opvolger en daarom is Oliviers overlijden voor Thorbecke een zwaar verlies, zelfs zo zeer dat hij het niet op kan brengen om de begrafenis bij te wonen.

Overlijden

Zoals al gememoreerd, overlijdt Nicolaas Olivier onverwacht op 12 november 1869 te 's-Gravenhage. Hij was een vooraanstaand liberaal politicus, leerling en vriend van Thorbecke. Deze kleine, gezette man was een uitstekend, helder formulerend jurist, die bekend stond als "Thorbeckes schildknaap".

Overlijdensakte Nicolaas Olivier

Op de voorpagina van het Leidsch Dagblad van 16 november 1869 staat het volgende geschreven;

"Het overlijden van Mr. N. Olivier wordt allerwege met diep leedwezen vernomen. In de hooge betrekkingen, die hij bekleed heeft, hebben zijn meer dan gewone bekwaamheid, en zijn onafhankelijk karakter, hem een grooten naam verworven. Doch welke uitstekende gaven de overledene bezat, weten wij hier te Leiden, waar hij geruimen tijd openbare betrekkingen bekleed heeft, voorzeker het best.

Als een der oudste, en tevens een der bekwaamste leerlingen van Thorbecke bekend, wiens trouwe aanhanger hij gedurende zijn geheele leven bleef, was het hier dat hij jarenlang als advocaat werkzaam was en tevens privaattlessen aan de studenten gaf. De roem die hij zich als advocaat verwierf, maakte dat hij in 1847 tot lid van de raad gekozen werd, in welke betrekking hij zich evenals in die van wethouder van financiën (van 1855-1858) door zijne heldere en uitstekende adviezen bijzonder onderscheidde; aan de belangrijke huizitten-quaestie o.a. heeft hij een groot aandeel gehad.

*** * Heden overleed alhier, de Heer NICOLAAS OLIVIER, in leven Ridder van de Orde van den Nederlandschen Leeuw en Secretaris Generaal bij het Ministerie van Justitie.**

**'s GRAVENHAGE, den 11den Mei 1830.
Vrienden en Bekenden, zoo in als buiten de Stad, gelieven deze kennisgeving aantemerken als aan ieder hunner in het bijzonder gedaan.**

Overlijdensadvertentie

Vier dagen later wordt hij op Groenesteeg in keldergraf 177 begraven. Eind 1845 waren in dit graf al zijn dochtertje en zijn eerste echtgenote ter aarde besteld, en in 1854 wordt ook Wilhelmina Wendelina Pranger, Nicolaas' moeder, in dit graf begraven.

Over de begrafenis stond in de Leydse Courant van 17 november het volgende: *"Heden morgen ten 10 ure werd het stoffelijk overschot van den heer mr. N. Olivier van 's-Gravenhage alhier aangebragt en op de nieuwe begraafplaats aan de Groenesteeg op eene eenvoudige wijze ter aarde besteld. Behalve de familiebetrekkingen van den overledene waren bij deze plechtigheid tegenwoordig de hh. Wethouders der gemeente, enkele leden van de gemeenteraad en eenige andere personen, die den man in zijn leven en werken in ons midden gekend en gewaardeerd hadden".*

Graf Mr. N. Olivier

Het mede door Olivier opgerichte juridische tijdschrift *Themis* wijdt een woord aan zijn nagedachtenis. Hij wordt herinnerd als een man met een vaste overtuiging, gebaseerd op studie en wetenschap. Hij was verdraagzaam, ook voor de meningen van anderen, toegankelijk en aangenaam in de omgang. Maar zolang hij niet van dwaling was overtuigd, liet hij niet van zijn eigen standpunt afbrengen. Hij was een uitstekend jurist, die helder formuleerde. Het Romeins recht en het staatsrecht waren zijn meest geliefde vakken. Tenslotte vermeldt *Themis* de artikelen die Olivier gedurende veertien jaren (1839-1854) in hun tijdschrift schreef en dat Olivier een sieraad voor de redactie was.

Bronnen

Artikelen:

Santen, J.H. von: *Nicolaas Olivier (1808-1869)*, Biografisch Woordenboek van Nederland, deel IV, 366.

Sagittarius: *Parlementaire Portretten. De aftredende helft van de Tweede Kamer der Staten-Generaal*, 1869, 117-119.

Zuidema, E.: *Nicolaas Olivier*, in: P.J. Blok en P.C. Molhuysen, Nieuw Nederlands Biografisch Woordenboek, deel 4, 1039-1040.

Websites:

<https://cbgverzamelingen.nl/>

https://nl.wikipedia.org/wiki/Nicolaas_Olivier

<https://resources.huygens.knaw.nl/bwn1880-2000/lemmata/bwn4/olivin>

www.biografischportaal.nl/persoon/28923897

www.erfgoedleiden.nl

www.parlement.com/id/vg09ll3s2vyz/biografie/n_olivier

www.wiewaswie.nl

Kranten:

Leidsch Dagblad: 16 november 1869.

Leidsch Dagblad: 30 december 1869

Leydse Courant: 17 november 1869.

Auteur

Lodewijk Kallenberg (maart 2025)